

uzmanlaştı, bu alanlarda yetkin bir bilim adamı niteliği kazandı.

Borovkov, 1928'den itibaren Arap alfabesinden Latin alfabesine geçen Türk halklarının mektepleri için hazırlanan ders kitapları komisyonlarında görev yaptı. *Karaçaevo-Balkarskiy yazık* (1932), *Uçebnik Uyğurskogo yazıka* (1935) gibi ders kitapları bu yıllarda hazırladığı eserlerden bazılarıdır. 1935'te tez savunmasına girmeden dil bilimi doktoru oldu ve aynı yıl kendisine doçent pâyesi verildi. 1938'de Özbekistan'da görevlendirildi. Aynı yıl Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği'nde yaşayan Türk halkları bu defa Latin alfabesinden Kiril alfabesine geçti, ders kitaplarının hazırlanmasında Borovkov'a da görev verildi. Özbekçe yeni alfabenin hazırlanıp imlâ kurallarının belirlenmesi komisyonlarında çalıştı. 1939-1943 yıllarında Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği İlimler Akademisi Özbekistan Şubesi Dil ve Edebiyat Enstitüsü müdür vekilliğinde bulundu. 1943'te oluşturulan Özbekistan İlimler Akademisi Dil ve Edebiyat Enstitüsü'nün iki yıl müdür vekilliğini ve Özbek Dili Bölümü'nün başkanlığını yürüttü. Nizâmî adlı Taşkent Pedagoji Enstitüsü Dil Bilimi Fakültesi'nde ders verdi. Bu yıllarda aktif olarak Türkistan'daki XI ve XV. yüzyıllara ait Türkçe el yazmaları üzerine çalıştı, halkın elindeki değerli yazmaların kütüphaneye ve müzeler için toplanmasına gayret etti. A. Gulamov, E. Magrufov ve T. Şermammedov ile birlikte okullar için Özbekçe gramer kitapları hazırladı. Özbek dili ve kültürüne yaptığı hizmetlerden dolayı 1943'te Özbekistan İlimler Akademisi'ne muhabir üye kabul edildi ve ödüllendirildi. 1945'te Leningrad'a dönerek Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği İlimler Akademisi Leningrad Şubesi Doğu Araştırmaları Enstitüsü'nde Orta Asya ve Türkçe Bölümü'nde çalışmaya başladı. 1957'de Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği İlimler Akademisi'ne muhabir üye oldu. 1959-1962 yılları arasında Petersburg'daki Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği İlimler Akademisi Dil Bilimi Enstitüsü'nün müdür yardımcılığını yürüttü. 15 Kasım 1962'de Petersburg'da öldü ve Şuvalov Mezarlığı'na gömüldü. Borovkov, Lenin (Ordenom Lenina, 1954) ve Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği Şükran madalyaları ile (Znak Poçeta, 1944) ödüllendirilmiştir.

Eserleri. Borovkov, Orta Asya Türk şiveleri / dilleri üzerine değerli çalışmalar yapmıştır. Türk sözlükçülüğü için önemli bazı kaynakları keşfetmiş ve bunların bir kısmını kendisi neşretmiştir. Eserlerinin

tamamı Türk dili ve kültürü üzerinedir. **Sözlük ve Dil Bilimi:** *Leksika sredne-aziatskogo tefsira XII-XIII vv.* (Borovkov'un ölümünden sonra 1963'te Moskova'da yayımlanan eser Halil İbrahim Usta ve Ebülfez Amanoğlu tarafından Türkiye Türkçesi'ne aktarılmıştır: *Orta Asya'da Bulunmuş Kur'an Tefsirinin Söz Varlığı [XII.-XIII. Yüzyıllar]*, Ankara 2002); *Uyğursko-russkiy slovar* (Uygurca-Rusça sözlük, Leningrad 1935); *Ozbek tilinin jani orfografiya projesi* (Özbek dilinin yeni imlâ projesi, Taşkent 1939, F. Kemalov, B. Azizov ve A. Osmanov ile birlikte); *Uzbekskiy literaturniy yazık v period 1905-1907 gg.* (1905-1907 yıllarında Özbek edebî dili, Taşkent 1941); *Uzbeksko-russkiy slovar* (Özbekçe-Rusça sözlük, Taşkent 1941, T. N. Kari Niyazov ile birlikte; gözden geçirilmiş yeni baskı, Moskova 1959); *Russko-uzbekskiy slovar* (Rusça-Özbekçe sözlük, I-V, Taşkent 1950-1955); *Rusça Üzbekçe Lugat* (Taşkent 1956); *Bada'î' al-luğat. Slovar Tâli İmâni Geratskogo k soçineniyam Alişera Navoi* (Ali Şîr Nevâî'nin şiirleri için Heratlı Tâli'in yazdığı *Bedâiyu'l-lugat*, Moskova 1961). **Ders Kitapları:** *Uçebnik Uyğurskogo yazıka* (Uygurca dili ders kitabı, Leningrad 1935), *Üzbek tili grammatikası, fonetika va morfologiya* (Taşkent 1943), *Üzbek tili grammatikası, sintaks* (Taşkent 1952), *Üzbek tili derligi, fonetika, morfologiya* (Taşkent 1957), *Üzbek tili dersligi II: Sintaks* (Taşkent 1957). Yazarın A. Gulamov, E. Magrufov ve T. Şermammedov ile birlikte hazırladığı bu ders kitapları daha sonraki yirmi yıl içinde çok basılmıştır. Borovkov'un ayrıca Türkçe'nin çeşitli lehçelerine dair yazılmış seksen kadar makalesi bulunmaktadır. Ali Şîr Nevâî üzerine kaleme aldığı bir makalesi ("Alişer Navoi kak osnovopolojnik uzbekskogo literaturnogo yazıka", *Alişer Navoi*, Moskova-Leningrad 1946, s. 92-120) Rasime Uygun tarafından Türkçe'ye tercüme edilmiştir ("Özbek Yazı Dilinin Kurucusu Ali Şîr Nevâî", *TDAY Belleten*, II [1954], s. 59-96).

BİBLİYOGRAFYA :

"Trudi Aleksandra Konstantinoviça Borovkova", *Tyurkologičeskie İssledovaniya*, Moskova-Leningrad 1963, s. 292-298; E. Tenişev, *Drevnetyurkskie yazıki*, Moskova 1990, s. 143-144; Hasan Eren, *Türklük Bilimi Sözlüğü I: Yabancı Türkologlar*, Ankara 1998, s. 119-120; A. N. Kononov, "Son Yıllarda SSCB'de Türkoloji Araştırmaları", *TDAY Belleten* (1964), s. 113-126; B. V. Lunin, "Aleksandr Konstantinoviç Borovkov", *Sovetskaya Tyurkologiya*, sy. 2, Bakü 1984, s. 43-48.

İSMAİL TÜRKÖĞLÜ

BOSWORTH, Clifford Edmund
(1928-2015)

İngiliz şarkiyatçısı.

29 Aralık 1928'de Sheffield'de doğdu. Lisans eğitimini Oxford Üniversitesi St. John College'da tarih alanında üstün başarıyla tamamlayıp 1952'de mezun oldu. Yüksek lisansını Edinburgh Üniversitesi Ortadoğu Dilleri Bölümü'nde Arapça, Farsça ve Türkçe'yi öğrenerek tamamladı (1956). 1957'de Oxford Üniversitesi St. John College'da ikinci yüksek lisans derecesi aldı. Doktorasını W. Montgomery Watt ve John R. Walsh yönetiminde *The Transition from Ghaznavid to Seljuq Power in the Islamic East* adlı teziyle 1961'de Edinburgh Üniversitesi'nde bitirdi. 1956-1965 yıllarında İskoçya'da St. Andrews Üniversitesi'nde Arapça okutmanlığı yaptı. 1966-1967'de Kanada'da Toronto Üniversitesi'nde misafir öğretim üyesi sıfatıyla bulundu. 1967-1990 yıllarını kapsayan akademik kariyerinin büyük kısmını Manchester Üniversitesi Ortadoğu Araştırmaları Bölümü'nde Arap tarihi ve edebiyatı profesörü olarak geçirdi. 1971'de kendisine onursal yüksek lisans derecesi verilen bu bölümde çeşitli aralıklarla uzun süre bölüm başkanlığı yaptı. Emekli olduktan sonra da bölümde ders vermeye devam etti. 1969'da California Üniversitesi (UCLA, Los Angeles) Near Eastern Center'da, 1975'te Küveyt Üniversitesi'nde, 1984'te Harvard Üniversitesi Middle East Center'da ve 2004'te Exeter Üniversitesi'nde misafir öğretim üyesi olarak bulundu. 1992'de İngiltere'deki en saygın bilim kuruluşu British Academy'ye üye seçildi. 1997'de Galler Üniversitesi (University of Walse, Lampeter) St. David's College'dan onursal profesör unvanı aldı. British Academy'nin yanı sıra British Institute of Persian Studies, British Society for Middle Eastern Studies, The Royal Asiatic Society (2004), Macar Bilimler Akademisi (2004) gibi kuruluşlarda üye ve başkan olarak bulundu. İlmî çalışmalarından dolayı 1998'de UNESCO Avicenna (İbn Sînâ) Gümüş madalyasına, 2001'de Mahmud Afşar Vakfı İran Çalışmalarına Katkı ödülüne, 2003'te İran Kültür ve İrşad Bakanlığı ve aynı yıl The Triennial Award ödüllerine layık görüldü. 28 Şubat 2015'te Yeovil Somerset'de öldü. Evli ve üç çocuk babasıydı.

Bosworth, İslâm ve Ortadoğu çalışmalarının her alanında eser veren çok verimli bir ilim adamıdır. İslâm dünyasının üç temel lisanı Arapça, Farsça ve Türkçe'ye

hâkim olması, İslâm tarih ve kültürüne dair derin malûmatı sebebiyle dil, tarih, din, hukuk, sanat ve epigrafi gibi çok farklı alanlarda yüzlerce çalışma yapmıştır. *Muslim World, Oriens, Arabica, Bulletin of the School of Oriental and African Studies, Journal of Semitic Studies, Journal of the Royal Asiatic Society, Journal of the Economic and Social History of the Orient* gibi dergilerde 100'ü aşkın makale yayımlamıştır. Bu makalelerden bir kısmı daha sonra *The Medieval History of Iran, Afghanistan and Central Asia* (London 1977), *Medieval Arabic Culture and Administration* (London 1982) ve *The Arabs Byzantium and Iran, Studies in Early Islamic History and Culture*'da (London 1996) tekrar neşredilmiştir. *Encyclopaedia of Islam*'ın (second edition) editörlerinden olan Bosworth burada 200 civarında madde kaleme almış, *Encyclopaedia of Iranica* için de 100'e yakın madde yazmıştır. Ayrıca *Dictionary of Middle Ages* (ed. Joseph Strayer, Princeton 1989, I-XIII), *Encyclopaedia of Arabic Literature* (ed. Julie Scott Meisami, Paul Starkey, London-New York 1998, I-II) ve *Enkiklopaidiko Prosopographiko Lexiko Byzantines Istorias kai Politismou* (ed. Alexis Savvides, I-V, Athens 1996-2006) gibi ansiklopediler için maddeler kaleme almış, *The Cambridge History of Iran* (I-VII, Cambridge 1968-1991) ve *The Cambridge History of Arabic Literature* (Cambridge 1991) gibi kitaplara onlarca bölüm yazmıştır. Bernard Lewis ve Peter Malcolm Holt ile birlikte, XX. yüzyılın ikinci yarısında İslâm ve Ortadoğu tarihi alanlarında İngiltere'nin en etkin tarihçileri olarak Batı'da ve İslâm dünyasında pek çok öğrenci yetiştirmiştir. Öğrencileri ve çalışma arkadaşları yetmişinci doğum yılı münasebetiyle *Studies in Honour of Clifford Edmund Bosworth* adıyla iki ciltlik bir armağan kitap hazırlamıştır (Leiden 2000).

Eserleri. Telif: 1. *The Ghaznavids, Their Empire in Afghanistan and Eastern Iran 994-1040* (Edinburgh 1963; Beirut 1973; New Delhi 1992). Müellifin doktora tezinin geliştirilmesiyle ortaya çıkan eser Gazneliler'e dair ilk çalışmalardan olup klasikleşmiştir ve hâlâ güncelliğini korumaktadır. Doğu İran ve Afganistan tarihinin bu dönemine yalnız siyasal değil sosyal, ekonomik ve kültürel açılarından yeni bir yorum getiren Bosworth, aynı devirde Horasan'da yaşanan sosyal değişimleri de ele almıştır. Daha sonra

yaygınlaşacak olan memlûk sistemi, yapısı ve bu sistemden yetişenlerin sultan olmasıyla alâkalı önemli bir çalışmadır. İslâm'da askerî devlet anlayışının oluşma biçimini ortaya koyması açısından da değerli olan eseri Hasan Enüşe Farsça'ya çevirmiştir (*Târîh-i Ğazneviyân*, Tahran 1384 hş.). **2.** *The Islamic Dynasties, A Chronological and Genealogical Handbook* (Edinburg 1967). İslâm tarihi boyunca kurulmuş bütün hânedanların ve hükümdarların hükmettikleri dönemleri ele alan çalışma bu alanda Stanley Lane-Pool'un *The Mohammadan Dynasties* (Westminster 1894) ve Eduard Ritter Von Zambaur'un *Manuel de généalogie et de chronologie pour l'histoire de l'Islam* (Hannover 1927) adlı eserlerinden sonra en kapsamlı çalışmadır. P. A. Gryaznevich tarafından Rusça'ya (*Musulmanskie dynastii*, Moskova 1971), Feridun Bedrâi tarafından Farsça'ya (*Sil-silehâ-yı İslâmî*, Tahran 1350 hş./1971), Erdoğan Merçil ve Mehmet İpşirli tarafından Türkçe'ye (*İslam Devletleri Tarihi, Kronoloji ve Soykütüğü Elkitabı*, İstanbul 1980), Hüseyin Ali el-Lebûdî tarafından Arapça'ya (*el-Üserü'l-hâkime fi'l-İslâm, dirâse fi't-târîh ve'l-ensâb*, Küveyt 1992), *Dinasti-Dinasti Islam* (Bandung 1993) adıyla Endonezyaca'ya ve Yves Thoraval tarafından Fransızca'ya (*Les dynasties musulmans*, Paris 1996) çevrilmiştir. Müellif tarafından daha sonra geliştirilip *The New Islamic Dynasties, A Chronological and Genealogical Manual* adıyla yayımlanan eseri (Edinburgh 1996) Hande Canlı Türkçe'ye tercüme etmiştir (*Doğuşundan Günümüze İslam Devletleri Tarihi: Devletler, Prenslıklar, Hanedanlar Kronoloji ve Soy Kütüğü El Kitabı*, İstanbul 2005). **3.** *Sistân under the Arabs, from the Islamic Conquest to the Rise of the Saffarids, 30-250/651-864* (Rome 1968). Fethinden Saffârîler'in kuruluşuna kadar Sistan bölgesinin müslümanlar tarafından idaresini ele alan eseri Hasan Enüşe Farsça'ya çevirmiştir (*Târîh-i Sistân: Ez Âmeden-i Tâziyân tâ Ber Âmeden-i Devlet-i Şaffâriyân*, Tahran 1370 hş.). **4.** *The Medieval Islamic Underworld, The Banû Sāsân in Arabic Society and Literature* (I-II, Leiden 1976). İslâm toplumunda genel olarak Benî Sāsân adıyla bilinen sihirbazlar, falcılar, meczuplar, dilenciler, ayyârlar ve ayak takımı gibi toplumsal sınıfların incelendiği eser argo kelimeler ve üzerinde çalışmaya yapılmamış konuları ele alması bakımından öncü niteliği taşır. **5.** *The Later Ghaznavids,*

Splendour and Decay. The Dynasty in Afghanistan and Northern India 1040-1186 (Edinburgh 1977; New Delhi 1992). **6.** *Bahâ al-Dîn al-Âmilî and his Literary Anthologies* (Manchester 1989). İranlı âlim Bahâeddin Âmilî'nin hayatına ve seçme sözlerle yazılarının bir antolojisi olan *el-Keşkül'e* dairdir. **7.** *The History of the Saffarids of Sistan and the Maliks of Nimruz, 247/861 to 949/1542-3* (Costa Mesa 1994). **8.** *A Century of British Orientalists, 1902-2001* (Oxford 2001). XX. yüzyılın on üç İngiliz şarkiyatçısının hayatı ve çalışmalarının ele alındığı bir eserdir. **9.** *An Intrepid Scot: William Lithgow of Lanark's Travels in the Ottoman Empire and Mediterranean Lands 1609-1621* (Aldershot 2006). **10.** *Eastward Ho!: Diplomats, Travellers and Interpreters of the Middle East and Beyond, 1600-1940* (London 2012).

Tercüme: The Book of Curious and Entertaining Information. The Lataif al-ma'ârif of Tha'âlibî (Edinburgh 1968), *Al-Maqrizî's Book of Contention and Strife Concerning the Relations between the Banu Umayya and the Banu Hashim* (Manchester 1981, Makrîzî'nin *en-Nizâ' ve't-tehâşum fî mâ beyne Benî Ümeyye ve Benî Hâşim* adlı eserinden), *The History of Tabarî. An Annotated Translation. The Reunification of the Abbasid Caliphate. The Caliphate of al-Ma'mun* (XXXII, Albany 1987, Taberî'nin *Târîhu'l-ümem ve'l-mülûk*'ünün Halife Me'mun dönemini içeren kısmından), *The History of Tabarî. An Annotated Translation. The Abbasid Caliphate in Equilibrium. The Caliphates of Mūsâ al-Hādî and Harūn al-Rashîd A.D. 785-809/A.H. 169-193* (XXX, Albany 1989, Taberî'nin aynı eserinin 169-193 [785-809] yıllarını içeren kısmından), *The History of Tabarî. An Annotated Translation. Storm and Stress along the Northern Frontiers of the Abbāsīd Caliphate* (XXXIII, Albany 1991, aynı eserin Mu'tasım-Billâh dönemini kapsayan 218-227/833-842 yıllarına ait kısmından), *The History of Tabarî. An Annotated Translation. The Sāsānids, the Byzantines the Lakhmids of Yemen* (V, Albany 1999, aynı eserin İslâm öncesini anlatan ilk kısmından), *The History of the Seljuq Turks: from the Jāmi' al-Tawārikh: An Ilkhānīd Adaptation of the Saljuq-nāma of Zahīr al-Dīn Nishāpūrī* (London 2001, Kenneth A. Luther ile birlikte), *The History of the Seljuq State A Translation with Commentary of Akhbar*

al-Saljuqiyya (London-New York 2011, Ali b. Nâsır el-Hüseynî'ye nisbet edilen *Aḥbârü'd-devleti's-Selcûkiyye* adlı eserin notlarla çevirisidir), *The Ornament of Histories: A History of the Eastern Islamic Lands AD 650-1041, The Original Text of Abu Said Abd al-Hayy Gardizi* (London 2011, Gerdîzî'nin *Zeynû'l-aḥbâr* adlı tarihinin neşri ve tercümesidir), *The History of Beyhaqi: The History of Sultan Mas'ud of Ghazna 1030-1041* (Boston 2011, I-III, Mohsen Ashtiany ile birlikte).

Editörlüğünü Yaptığı Eserler: *Iran and Islam: In Memory of the Late Vladimir Minorsky* (Edinburgh 1971); *A Catalogue of Accessions to the Arabic Manuscripts in the John Rylands University Library of Manchester* (Manchester 1975); *Qajar Iran, Political, Social and Cultural Change 1800-1925, Studies Presented to Professor L.P. Elwell-Sutton* (Edinburgh 1983; Costa Mesa 1992, Carole Hillenbrand'la birlikte); *The Islamic World from Classical to Modern Times: Essays in Honour of Bernard Lewis* (Princeton 1989, Charles Philip Issawi, Roger Savory ve Avram L. Udovitch ile birlikte); *History of Civilizations of Central Asia, IV, The Age of Achievement: A.D. 750 to the End of the Fifteenth Century, Part 2, The Achievements* (Paris 1999); *The Turks in the Early Islamic World* (Aldershot 2007); *Historic Cities of the Islamic World* (Leiden 2007).

Makale: "Ghaznavid Military Organisation" (*Isl.*, XXXVI |1960|, s. 37-77); "The Early Islamic History of Ghur" (*CAJ*, VI |1961|, The Hague-Wiesbaden|, s. 116-133); "The Imperial Policy of the Early Ghaznavids" (*Islamic Studies Journal of the Central Institute of Islamic Research*, I/3 |Karachi 1962|, s. 49-82); "Early sources for the History of the First Four Ghaznavid Sultans" (*IQ*, VIII |1963|, s. 3-22); "Language Reform and Nationalism in Modern Turkey-A Brief Conspectus" (*MW*, LV |1965|, s. 58-65, 117-124); "Military Organisation under the Buyids of Persia and Iraq" (*Oriens*, XVIII-XIX |1965-1966|, s. 143-167); "The Tahirids and Arabic Culture" (*JSS*, XIV |1969|, s. 45-79); "An Early Arabic Mirror for Princes: Ṭāhir Dhū l-Yaminain's Epistle to his son 'Abdallāh (206/821)" (*JNES*, XXIX |Chicago 1970|, s. 25-41); "Dailamis in Central Iran: The Kakuyids of Jibal and Yazd" (*Iran, Journal of the British Institute of Persian Studies*, VIII |London 1970|, s. 73-95); "Raja' Ibn Haywa and the Umayyad Caliphs" (*IQ*, XVI |1972|, s. 36-80); "Sanawbari's Elegy

on the Pilgrims Slain in the Carmathian Attack on Mecca (317/930); A Literary and Historical Study" (*Arabica*, XIX |1972|, s. 222-239); "The Rulers of Chaghaniyan in Early Islamic Times" (*Iran, Journal of the British Institute of Persian Studies*, XIX |1981|, s. 1-20); "The City of Tarsus and the Arab-Byzantine Frontier in Early and Middle Abbasid Times" (*Oriens*, XXXIII |1992|, s. 268-286); "Byzantium and the Arabs: War and peace between Two World Civilisations" (*JAOS*, III-IV |1991-1992|, s. 1-24).

BİBLİYOGRAFYA :

Studies in Honour of Clifford Edmund Bosworth (ed. I. Richard Netton), Leiden 2000, I, s. XI-XXXV; (ed. C. Hillenbrand), II, s. XIII-XLI; "British Institute of Persian Studies-Notice: Clifford Edmund Bosworth, 1928-2015", <http://bips.ac.uk>. (30.03.2015); "Maróth Miklós akadémikus laudációja C. E. Bosworth tiszteleti tag székfoglalója alkalmából 2005. április 25-én", http://www.huss.ex.ac.uk/iais/downloads/cv_edmunds.doc (30.03.2015); http://mta.hu/fileadmin/nytud/szekfoglalo/laud_Bosworth_Maroth.pdf (30.03.2015).

CENGİZ TOMAR

BOUSQUET, Georges-Henri

(1900-1978)

Fransız iktisatçısı,
sosyolog ve şarkiyatçı.

21 Haziran 1900'de Paris yakınlarındaki Meudon'da doğdu. Paris'te hukuk, ekonomi ve siyasal bilimler okudu. Paris Üniversitesi'nde 1923'te *L'évolution sociale aux Pays-Bas (1914-1922)* başlıklı teziyle doktor unvanını aldı. Üniversite öğrenimi sırasında tanıdığı İtalyan sosyologu ve ekonomisti Vilfredo Pareto'dan önemli ölçüde etkilendi ve akademik hayatının ilk yıllarında onun görüşlerini Fransa'da tanıtmaya çalıştı. 1927'de Cezayir Hukuk Fakültesi'ne siyasal ekonomi hocası olarak tayin edildi. Bu ülkede Arapça öğrendi ve bir taraftan siyasal ekonomi alanındaki doçentliğine hazırlanırken diğer taraftan İslâm araştırmalarına yöneldi. Profesör olduktan sonra Cezayir'de ekonomi ve İslâm araştırmalarıyla ilgili çalışmalarını sürdürdü. Başkanlığı yaptıği kürsünün adı 1947'de Kuzey Afrika Ekonomisi ve Sosyolojisi, bir yıl sonra da İslâm Âdetlerinin Mukayeseli Tarihi ve Cezayir'in Ekonomi ve Sosyolojisi şeklinde değiştirildi, ardından İslâm Hukuku ve Kuzey Afrika Sosyolojisi adını aldı.

Bousquet, Cezayir'de bulunduğu dönemde iki defa Rockefeller Vakfı'ndan burs alarak Amerika Birleşik Devletleri'ne

gitti (1933-1934). 1938 yılında Hindistan'a bir ziyarette bulundu. II. Dünya Savaşı'nın sonunda galip müttefikler tarafından Berlin'i kontrol etmek için teşkil edilen komisyonda Fransız Millî Eğitim ve Güzel Sanatlar Komisyonu'nun başkanı sıfatıyla Fransa'yı temsil etti. 1945'te Fransa'ya hizmet edenlere verilen en meşhur nişan olan Chevalier de la Légion d'Honneur, Fransız kültürüne hizmet edenlere verilen Gümüş Palmiye nişanı ve Altın Palmiye nişanına lâyık görüldü. Cezayir'in bağımsızlığını kazanmasından sonra Temmuz 1962'de Fransa'ya döndü, Bordeaux Üniversitesi'nde müslüman sosyolojisi ve siyasal ekonomi tarihi dersleri verdi. Sağlığının bozulması üzerine 1 Ekim 1969 tarihinde emekli olarak Bordeaux yakınlarındaki Latresne'ye yerleşti. 6 Mayıs 1970'te Bordeaux Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden onursal profesörlük unvanı aldı ve ölüme kadar burada ders verdi. 23 Ocak 1978'de Latresne'de öldü.

Bir taraftan Hollanda sömürgeciliğini eleştirel açıdan ele alan Bousquet diğer taraftan Fransız sömürgeciliğinin savunuculuğunu yapmıştır. Cezayir'i Fransa'nın sömürgesi olarak benimsemiş, Fransız işgalinin sona ermesini kabullenemeyerek Fransa'ya dönüşünü bir sürgün diye nitelmiştir (Malherbe, s. 282). Bousquet, Cezayir'de İslâm toplumu ve kültürüyle karşılaşınca kadar hukuk yanında sosyoloji ve özellikle siyasal ekonomi alanında Pareto'nun eserlerini ve düşüncelerini dikkate alan çalışmalar yapmış, Cezayir'e gittikten sonra özellikle İslâm hukuku ve Kuzey Afrika ile müslüman toplumların sosyolojisiyle meşgul olmuştur. Bu çerçevede başta Gazzâlî, İbn Haldûn ve Süyûtî olmak üzere müslüman âlimlerin eserlerini tercüme etmiştir. Bousquet'nin önemli hizmetlerinden biri, fıkıhın sosyolojik değerini keşfedip bunun üzerinden İslâm toplumlarının sosyal yapısını incelemeye yönelmesidir. Mâlikî, Şâfiî ve Hanefî mezheplerinin temel metinleri yanında Zeyd b. Ali'nin eserini Fransızca'ya çevirip yayımlaması, ayrıca bu eserlerden faydalanarak genelde İslâm toplumları ve özelde Kuzey Afrika ve Cezayir toplumları hakkında çalışmalar yapması onun ilgisini Fransız sömürgeciliğinin çıkarlarının ötesine taşımış, bu durum bazı yazarlarca Bousquet'nin İslâm dinine ve müslümanlara karşı sempati duyduğu şeklinde yorumlanmıştır (a.g.e., a.y.). Ayrıca başta Nevevî'nin kırk hadise dair eseri olmak üzere Buhârî'den seçtiği bazı hadisleri Fransızca'ya çevir-